

שיח ושיג בפרשה

"וַיִּתְּרֹצְצוּ הַבְּנִים בְּקִרְבָּה" (כה', כב')

הערבי הכניס ידו מתחת למעילו של הגר"י צדקה והוציאה משם כשאצבעותיו זבות דם

נס גדול אירע להגאון ר' יהודה צדקה זצ"ל, ראש ישיבת 'פורת יוסף', בצעירותו. היה זה כאשר למד הלכות שחיטה, ובעשותו את דרכו לבית המטבחים, חצה את השוק הערבי של ירושלים, כשסכין השחיטה מונחת לו מתחת לבית שחיו. לפתע הגיח למולו צעיר ערבי פוחז, שביקש להפגין לעיני חבריו הישמעלים את כוחו ותעוזתו על ידי התגרות עם עוברי אורח יהודיים. הערבי נטפל להרב צדקה ורצה להפילו ארצה, וכדי למנוע מקורבנו כל אפשרות להתגונן, הכניס את ידו מתחת מעילו של הגאון, כדי לתופסו ב... בית שחיו. אלא ששם המתינה לו סכין השחיטה... הערבי פתח בצעקות וביללות, והוציא את ידו כשהיא חבולה, ואצבעותיו זבות דם... בתוך שניות הגיע למקום אספסוף ערבי גדול, ש'הבין' שרבי צדקה 'זמס' לפגוע בחבירם, וביקשו לנקום בו את נקמתם. האספסוף צמא-הדם עמד לעשות שבטים בגאון שניצב מולם יחידי, אולם בניסי ניסים הצליח הרב צדק להגיע לתחנת המשטרה.

(עלינו לשבח)

ישראל לסגולתו

נראה לכאורה שדבריו של ר' חנינה: "בני, ראו שאין הערוד ממית אלא החטא ממית". הינם רברבנות

ואם תאמר זה גופא נראה כרברבנות בזה שאומר לצבור, ראו שהנני מאמין בתמימות יותר מכם, ולכן עלי לא שלט הערוד, בזה כבר למדנו הנביא שאין רברבנות בהודעת האדם שהנהו מאמין ויודע את ה', וכנאמר (ירמיה ט, כב-כג): כה אמר ה' אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל הגבור בגבורתו אל יתהלל עשיר בעשרו כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידע אותי.

הרי מגלה לנו הנביא שאין רברבנות בכך שמודיע האדם קבל עם - וכמוכן לשם שמים - שהנהו מאמין ויודע את ה' והוא לפי שכן זה ביד כל אדם להיות מאמין שלם, מה שאין כן אין ביד כל אדם להיות חכם גבור ועשיר, ולכן זו רברבנות להתגאות בדברים הללו אחר שהמה מתנת ה' והיאך יתגאה בהם האדם, אולם האמונה משרשת אצל כל יהודי וישנה כבר אצלו אלא שצריך ללבנה ולהמחיש בהפרכתו, וזאת יוכל אחד אחד עשותו, ועל דבר שיכול כל אחד לעשותו לא שניך רברבנות.

ולכן דרשו במדרש "ילקוט שמעוני" על הפסוק בתהלים: (לב, י): "רבים מכאובים לרשע והבוטח בה' חסד יסובבנו", אפלו רשע ובוטח בה' - חסד יסובבנו, והיאך יסובב חסד לרשע פשהו בוטח בה', והלא סוף סוף רשע הוא אולם להמבאר מובן. סגלת הבטחון זוהי סגלה של מדה כנגד מדה, ושיכת היא בכל אדם ואף לגבי רשע, שכן במדה זו שנוהג הוא לבטל כל הכחות שבעולם ובאמונתו ובטחונו הטהור והנקי אין מיחס להם שום כח בלתי לה' לבדו, כמו כן מבטל ה' כחם לבל ישלטו בו, שכן אדם זה כמו כן בטלם בכח אמונתו מליחס להם שום כח. ו"מדה כנגד מדה" זו הנהגה קבועה של הבורא ואין משנה מי הוא האדם.

ביקור חולים

מסופר על רבי חיים שמואלביץ, שבעיצומה של מלחמת השחרור, נולד לו בן, וברית המילה היתה בבית החולים. באותו זמן, היו פגזים נוחתים מכל עבר ומרעידים את קירות הבית, וכדי להגיע מהבית לבית החולים, היה צריך להמתין לנפילתו של הפגז, ולרוץ ולתפוס מחסה בפתח אחד הבתים, ושוב להמתין לנחיתתו של פגז נוסף, ושוב למהר ולמצוא מסתור בפתחו של בית אחר.

והנה תוך כדי התקדמות בין פגז לפגז, הבחין רבי חיים בילד שהיה חבוש בידי וברגליו עקב פגיעת פגז. נעצר הרב והחל לבכות. אחד מבני המשפחה שליווה את הרב זעק לעברו למהר ולתפוס מחסה. אך רבי חיים לא היה מסוגל לזוז ממקומו, והמשיך להתבונן בילד הסובל, כשהוא בוכה על כאבו, ולא שם ליבו שגם הוא נתון בסכנה.

כששאלוהו לפשר מעשיו, השיב ואמר: סכלים חושבים שלשאת בעול, פירושו - שצריך לעזור לשני, וכאשר אדם נפגע וכבר חבשו אותו בידי וברגליו, כבר אי אפשר לעזור לו. לא ולא! נכון שלעזור אי אפשר, מה עם הנשיאה בעול, כלומר - להתחלק עמו בכאב, ולהרגיש את צערו.

כאשר אדם נושא חבילה כבידה, כולם מבינים שצריך להגיש לו עזרה. אך כאשר נושא חבילת יסורים - צריכים להטות את הלב! וכמו שאמרו רבותינו ז"ל, שכאשר תלמיד חכם סובל, צריך כל אחד שיחלה עליו. כלומר, לא צריך לעשות עבורו משהו, אלא כשאי אפשר להגיש עזרה פיזית, צריך לקחת את צערו של השני ללבנו, ולהרגיש ביסוריו... וכדי להרגיש באמת את צערו של השני, צריך ללכת לבקרו בשעת חוליו, וכשרואה כיצר מתייסר החולה, אזי קל לו יותר להרגיש את צערו של החולה, וממילא יתעורר לבקש עליו רחמי שמים, ויתפלל עליו מעומק לבו.

משהו לנשמה

שיעור משניות

שעור קבוע במשניות היה לגאון רבי שמואל סלנט, רבה של ירושלים. השעור היה נתן בבית-ההפנסות חרבת רבי יהודה החסיד (ה'חרבה') מיד בתם תפלת המנחה.

רבי שמואל הקפיד לקיים את השעור במסירות-נפש - בימי שלג בבימי שרב, בימים של תלאות ואף של רעב. יום-יום, במשך פשלים וחמש שנה. משתתפי השעור, מגון מעגן של תלמידי-חכמים, בעלי-עסקים ופשוטי-עם, שמרו אף הם בדבקות על השעור.

שעורו של רבי שמואל הצטיין בהסברה בהירה ופשוטה, שהיתה מובנת לכל. ובכל-זאת, גאונותו בצבצה מכל מלה. בין השיטין היה מסכם בדרך-אגב סוגיות שלמות בגמרא, בתבלו את דבריו בפרקי מוסר והנהגה.

גם בהגיעו לגבורות, כשפקה מאור עיניו, לא חדל משעורו. אלא שאם עד אז היה ספר המשניות פתוח לפניו, הרי עתה ישב בלי ספר והרצה את לשון המשנה בעל-פה.

המקרה שלהלן ארע בשנת תרס"ה. ר' חייקל השמש כבר הוציא את ספרי המשניות מהארון ופזרם לארד השלחן. מפיון שנמנה עם משתתפי השעור, ידע היטב באיזו מסכת ובאיזו משנה עומד השעור - מסכת בבא-בבא, פרק חזקת הבתים.

אולם הפעם הפתיע רבי שמואל את משתתפי השעור בהודיעו: "היום נלמד משניות מסדר קדשים". הנוכחים הביטו איש ברעהו בהשתאות, משום שרבי שמואל היה מְכַר בהתמדתו ובסדריו הקבועים, ומעולם לא חרג מהסדר הרגיל.

הודרו ר' חייקל לקיים את מצות הרב. מיד אסף מהשלחן את הספרים שהניח תחלה, וכעבר רגע כבר היו בידי הנוכחים המבקשים. רבי שמואל הכריז: "מסכת מנחות, פרק יג משנה י". לאחר שהות קצרה פתח בשעורו: "הרי עלי עולה, וקריבנה במקדש. ואם הקריבה בבית חוניו, לא יצא".

רבי שמואל הרחיב את היריעה בהסבירו את הרקע לדברי המשנה: "חוניו, בנו של שמעון הצדיק, היה ראוי להיות הפה הגדול. אלא שהוא מסר את הפה לאחיו הצעיר, שמעי. לבימים חזר בו חוניו מהותור על הפה. מה עשה? בנה בית-מקדש באלקסנדריה שבמצרים והעלה שם קרבנות".

רבי שמואל עצר לרגע, וסובב את פניו מצד אל צד כסוקר את פני היושבים מולו. בנקדה מסוימת עצר להרף-עין, פאלו מצא את מבקשו, והוסיף להסביר: "מה גרם לו לכך? לפי ש'אדם קרוב אצל עצמו'. נגיעה עצמית היתה לו, נגיעה של פבד ושררה. הגיעו הדברים לידי כך שאבד הכל במחיר, ובנה בית-מקדש באלקסנדריה והקריב שם קרבנות ולא בירושלים!"

אפשר היה לחוש זעזוע בקולו של רבי שמואל. משתתפי השעור הקשיבו לדברים בתשומת-לב הראויה, אך עדן לא הבינו מה גרם לו לחרג מקביעותו כדי ללמד על חוניו ובית-מקדשו באלקסנדריה.

רב משתתפי השעור לא הבינו, חוץ משני משתתפים שישבו זה לצד זה, והשפילו את עיניהם לתוך הספר. שניהם, שהיו מחתנים ביניהם, נחשבו עסקנים צבוריים מכבדים. כבר קדם לכן נדמה היה להם כי עיניו הפהות של רבי שמואל נחות עליהם, וכמו מפלחות את פליותיהם.

הכל החל ביום האתמול, בהלונתו של הגאון אדרי"ת (רבי אברהם-דוד תאומים). רגע לפני צאת מסע ההלונה לדרך, הכריזו אנשי החברה-קדישא, בשם רבני ירושלים, כי "כל מי שצאצאיו לומדים בבתי-ספר המתנהלים שלא ברוח התורה הטובה, בל יגעו במטה".

מאחורי ההכרזה עמד הגאון רבי יוסף-חיים זוננפלד, שנהל אז מלחמת חרמה בבתי-הספר המודרניים. לאחר תם ההלונה הופיעו שני העסקנים בביתו של רבי שמואל סלנט כשהם רותחים מזעם על הכרזת החברה-קדישא. הסבה לזעמם היתה, שנקבדיהם המשתתפים למדו באחד מבתי-הספר הללו, והם מצאו עצמם נפגעים מההכרזה.

כשהתייצבו לפני רבי שמואל, העדיפו להציג את הדברים כאלו הם מקנאים לכבודו: "היתכן שמכריזים הכרזה ללא רשות מפרשת של הגאון! האמנם איש הישר בעיניו יעשה?!" רבי שמואל אמנם לא ידע על מקום למוסד של נכדיהם, אך גם לא הכירם כקנאים גדולים במיוחד לכבודה של תורה. משהו בטענותיהם נשמע לו חשוד. "אבבר את הענין ומחר, לאחר השעור הקבוע ב'חרבה', אענה לכם", אמר.

לאחר שציאו מביתו ערך רבי שמואל ברור קצר של הענין ומיד נחשפה האישית, "אינן זאת אלא שכל טענותיהם על פגיעה, כבכול, בבבד התורה, לא באו אלא כדי לכסות את ערותם ועל נגיעתם האישית", אמר בכאב למקרביו.

בתם השעור היומי במשנה נגשו השנים בצעדים מהססים אל רבי שמואל, כפי ששפם עמם אתמול. "נו, דומני שפבר קבלתם את תשובתי", נאנח, ואשר בכך את מה שפבר חשו השנים קדם לכן.

זו היתה דרכו של רבי שמואל - מצד אחד עורר לתשובה בדרך חדה ומקורית שחזרה ללב השומע, ומצד שני עשה זאת במרמז ובלא שאלץ לפגע באיש בצורה ישירה ואישית.

זו היתה דרכו של רבי שמואל - מצד אחד עורר לתשובה בדרך חדה ומקורית שחזרה ללב השומע, ומצד שני עשה זאת במרמז ובלא שאלץ לפגע באיש בצורה ישירה ואישית. (תורתך שעשועי)